

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.8.26>**PRZEMOC DOMOWA PRZEZ PRYZMAT OPINII PUBLICZNEJ****Olga Zinsu***aspirantka Wydziału Doktoranckiego i Adiunktury
Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych (Kijów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0003-3801-6203

bebeni@i.ua

Adnotacja. Znaczenie tematu badań wynika ze wzrostu zainteresowania problemem przemocy domowej i konieczności studiowania opinii publicznej w tej sprawie. Artykuł naukowy przedstawia wyniki badań teoretyczno-empirycznych. Zestaw narzędzi metodologicznych obejmuje naukowe koncepcje krajowych i zagranicznych naukowców dotyczące przemocy domowej jako zjawiska i bezprawnego czynu. W procesie poszukiwań naukowych stosowane są metody teoretycznego i empirycznego poziomu wiedzy naukowej, co nadało wynikom badań złożoności i komplementarności. Na poziomie teoretycznym stosowane są takie metody jak: analiza, synteza, uogólnienie, systematyzacja, modelowanie. Na poziomie empirycznym – rozmowa, obserwacja, kwestionariusz, ilościowa i jakościowa analiza uzyskanych danych. Z badań wynika, że zdecydowana większość wszystkich respondentów (70,0%) przyjmuje stanowisko “obwiniania ofiary”, która toleruje zastraszanie, agresję, przemoc ze strony sprawcy. Uzasadnione jest, że przemoc domowa jest złożonym głębokim konfliktem polifonicznym, którego podstawą są czynniki społeczne, ekonomiczne i psychologiczne. Perspektywy dalszych badań naukowych dotyczą badania umiejscowienia kontroli i strategii radzenia sobie z zachowaniami wiktycznymi u ofiar przemocy domowej.

Słowa kluczowe: public relations, tworzenie państwa, opinia publiczna, przemoc domowa, zachowania prawne, mentalność prawna.

DOMESTIC VIOLENCE THROUGH THE PRISM OF PUBLIC OPINION**Olga Zinsu***Postgraduate Student at the Department of Doctoral and Postgraduate School National Academy
of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0003-3801-6203

bebeni@i.ua

Abstract. The relevance of the research topic is determined by the increase interest in the problem of domestic violence and the need for study public opinion on this issue. The scientific article presents the results conducted theoretical and empirical research. Methodological the toolkit was made up of scientific concepts of domestic and foreign scientists about domestic violence as a phenomenon and illegal act. In process methods of theoretical and empirical level were used for scientific research scientific knowledge, which gave the research results complexity and complementarity. At the theoretical level, such methods were used as: analysis, synthesis, generalization, systematization, modeling. Empirically levels- conversation, observation, questionnaire, quantitative and qualitative analysis received data. According to the results of the research, it was found out that it is preferable part of all respondents (70.0%) adheres to the position of «accusation victim», who endures bullying, aggression, violence from the offender.

It is well-founded that domestic violence is a complex and profound polyphonic conflict, the basis of which are social, economic, psychological factors. Prospects for further scientific research are related to studying the locus of control and coping strategies of victim behavior in victims domestic violence.

Key words: social relations, state formation, public opinion, domestic violence, legal behavior, legal mentality.

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО КРІЗЬ ПРИЗМУ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ**Ольга Зінсу***аспірантка відділу докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0003-3801-6203

bebeni@i.ua

Анотація. Актуальність теми дослідження зумовлена збільшенням інтересу до проблеми домашнього насильства та необхідністю вивчення громадської думки з цього питання. У науковій статті представлені результати проведеного теоретико-емпіричного дослідження. Методологічний інструментарій склали наукові концепції вітчизняних та зарубіжних вчених про домашнє насильство як феномен та протиправне діяння. У процесі наукового пошуку використано методи теоретичного та емпіричного рівня наукового пізнання, що надало результатам дослідження комплексності та взаємодоповнюваності. На теоретичному рівні використано такі методи, як: ана-

ліз, синтез, узагальнення, систематизація, моделювання. На емпіричному рівні – бесіда, спостереження, анкетування, кількісний та якісний аналіз отриманих даних. За результатами дослідження з'ясовано, що переважна частина всіх респондентів (70,0%) дотримується позиції «звинувачення жертви», яка терпить знущання, агресію, насильство з боку кривдника. Обґрунтовано, що домашнє насильство являє собою складний глибинний поліфонічний конфлікт, основу якого складають соціальні, економічні, психологічні чинники. Перспективи подальших наукових розвідок пов'язані з вивченням локусу контролю та копінг-стратегій віктимної поведінки у жертв домашнього насильства.

Ключові слова: суспільні відносини, державотворення, громадська думка, домашнє насильство, правова поведінка, правова ментальність.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження зумовлена науково-практичною значущістю громадської думки у реалізації державної політики в різних сферах суспільного буття, зокрема, у сфері запобігання, протидії домашньому насильству. Трансформаційні процеси українського суспільства та загально-світової глобалізації, які характеризуються гуманістичними тенденціями й розвитком природного права, потребують пошуку дієвих механізмів, інструментів реалізації державної політики у цій сфері. Попри наявні позитивні напрацювання, проблема домашнього насильства не втрачає своєї актуальності та потребує ефективних заходів з боку держави, недержавних структур, громадських організацій. Це включає передусім подолання стереотипних уявлень і формування ненасильницької моделі поведінки в сім'ї. Суттєвою особливістю успішної реалізації програм запобігання протидії домашньому насильству є обізнаність населення стосовно цього негативного соціального явища, що передбачає з'ясування характеру громадської думки щодо домашнього насильства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Домашнє насильство як феномен та протиправне діяння досліджували у своїх працях вітчизняні та зарубіжні вчені: А. Блага, О. Бойко, А. Галай, В. Галай, О. Гумін, О. Дудоров, А. Закалюк, А. Запорожцев, В. Брижик, Л. Крижна Н. Лесько, О. Ткаленко, Є. Филипенко, М. Хавронюк та ін. Дослідники звертають увагу на фундаментальні підходи та правові засади до розуміння ролі, функції, значення громадської думки в історичному становленні держави і суспільства.

Зокрема, вченими досліджуються механізми формування громадської думки в умовах глобального розвитку досліджено в дисертаційній роботі (Л. Кіоссе, 2015), основні підходи до визначення та розуміння поняття «громадська думка» (Стефанчук, 2007), феномен громадської думки в контексті взаємозв'язку держави й громадянського суспільства (Стариковська, 2020), громадська думка щодо шкоди від домашнього насильства для населення (Сметаніна, 2020), особливості реагування правоохоронних органів щодо домашнє насильство крізь призму громадської думки представлені у роботах (Герасименко, 2018).

Однак, попри численні напрацювання, проблема домашнього насильства не втрачає своєї актуальності і потребує спеціального, ґрунтовного вивчення, осмислення та різнобічного аналізу різних його аспектів, передусім громадської думки щодо ставлення населення до домашнього насильства.

Мета дослідження – аналіз результатів вивчення громадської думки стосовно домашнього насильства.

Мета зумовила постановку таких завдань:

- вивчити стан наукових досліджень стосовно феномену «громадської думки»;
- з'ясувати роль громадської думки як соціальної інституції системи запобігання, протидії домашньому насильству;
- здійснити емпіричне вивчення громадської думки щодо домашнього насильства;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення системи запобігання та протидії домашньому насильству.

Матеріал і методи досліджень. Методологічний інструментарій склали наукові концепції вітчизняних та зарубіжних вчених про домашнє насильство як феномен та протиправне діяння. У процесі наукового пошуку використано методи теоретичного та емпіричного рівня наукового пізнання, що надало результатам дослідження комплексності та взаємодоповнюваності. На теоретичному рівні використано такі методи, як: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, моделювання. На емпіричному рівні – бесіда, спостереження, анкетування, кількісний та якісний аналіз отриманих даних.

Результати та їх обговорення. Виявлення рівня соціальної напруженості в суспільстві, оцінка ситуації та з'ясування ставлення суспільства до тих чи інших соціально-правових процесів, явищ, належить до базових структурних одиниць державного будівництва. Зазначене передбачає проведення форумів, громадських слухань, консультацій із громадськістю з метою залучення громадян до публічного громадського обговорення державотворчих процесів та вироблення пропозицій й зауваження щодо суспільно значущих явищ, подій, процесів суспільного і приватного буття. Водночас громадська думка, будучи соціальним інститутом, компонентом державотворення та особливим станом масової свідомості, являє собою багатопланове утворення, що обумовлене низкою чинників: державна політика, історичний період, ідеологія, культура, правова ментальність, правосвідомість, соціальна роль, суспільна мораль тощо.

Громадська думка відіграє вагомий роль у становленні правової демократичної держави та розвинутого громадянського суспільства і покликана забезпечувати плідну співпрацю народу і влади. По-перше, громадська думка виконує інформаційну, виховну, комунікативну, управлінську, оцінювальну, аналітичну, моделювальну, прогностичну та інші функції та відображає взаємозв'язок держави й громадянського суспільства. По-друге, розвиток інституту громадської думки, як феномену суспільного буття, пов'язаний з формуванням громадянської зрілості суспільства, підвищенням культурного та освітнього рівня населення. Таким чином, громадська думка здійснює прогностичний, виховний регулювальний вплив практично на всі сфери публічного буття,

Відтак, закономірно, що на зламі XIX–XX ст. з'являються фундаментальні дослідження, спрямовані на розгляд феномену громадської думки та проблематики, що пов'язана з нею. У контексті зазначеного привертає увагу праця французького соціолога Г. Тарда «Громадська думка та натовп», німецького юриста Ф. Гольцендорфа «Роль громадської думки в державному житті», американського дослідника У. Ліпмана «Громадська думка».

Поступово, вивчення громадської думки стає одним із інструментів до розуміння ситуації у сфері суспільного та індивідуального буття; своєчасного виявлення прогалин і правових колізій, які ведуть до порушення системності правового регулювання і, таким чином, є вагомим чинником у забезпеченні дієвості правового регулювання та соціального контролю, правопорядку.

Таким чином, громадська думка є одним із своєрідних індикаторів актуальних проблем, кризових ситуацій соціального резонансу, виступає показником прийняття громадянами та населенням тих чи інших концепцій, програм, стратегій, а також одночасно виступає однією із форм соціального контролю. Формування громадської думки носить динамічний характер, який розвивається в часі, простоті, ситуативних умовах і характеризується як тривалий поетапний процес, який розгортається одночасно на різних рівнях і формах суспільної й індивідуальної свідомості.

При цьому, у зміні громадської думки проявляється її взаємозв'язок з ідеологією, що входить у теоретичний рівень суспільної свідомості. Під впливом ідеології громадська думка перетворюється з суми індивідуальних думок у цілісне утворення, шляхом винесення за дужки всіх індивідуальних потреб та інтересів соціальних суб'єктів, які не відповідають груповим ціннісним установкам. Громадська думка є причиною формування нової ідеології; ідеологія може формуватися залежно від сформованої громадської думки, або тиснути на її зміну. Зміна ідеології, як і трансформація громадської думки, є наслідком здійснення відповідної діяльності соціальних суб'єктів (Стариковська, 2020: 49–50).

Громадська думка формується навколо обмеженого кола проблем, які визначаються порядком денним у мас-медіа, специфікою політичного режиму (розвиненість парламентаризму, місцевого самоврядування, рівнем політичної участі та активності громадян), місцем країни у процесі глобалізації («центр», «напівпериферія», «периферія»), економічним станом, рівнем інформаційної відкритості тощо (Кюссе, 2015: 8).

Таким чином, далеко не усі явища та процеси, що відбуваються в навколишньому середовищі, мають відображення в громадській свідомості, а відтак формують громадську думку. Тому основним критерієм для визначення об'єкту громадської думки виступають громадські інтереси. Іншим, не менш важливим критерієм, є актуальність та дискусійність, які породжують ланцюгову реакцію під назвою «обмін думками» (Стефанчук, 2007: 147).

Це узгоджується із твердженням О. Стариковської про те, що громадська думка є соціально-філософським поняттям, яке позначає специфічну форму суспільної свідомості. Вона склалася в процесі комунікативної взаємодії держави і громади, зумовленої інтересами і потребами соціальних суб'єктів на відповідному етапі історичного розвитку. Результатом громадської думки є оцінні судження щодо соціального буття, які сформувалися в процесі пізнання об'єктів природної і соціальної реальності, що виявляються і змінюються під впливом практики та ідеології та впливають на соціальне буття (Стариковська, 2020: 60).

О. Стариковська зазначає, що «компонентами формування громадської думки є: 1) суб'єкти формування громадської думки (явні або неявні її творці), які мають авторитетну думку (ідею), що викликає позитивне емоційне підкріплення у соціальних груп та спільнот; 2) соціальні суб'єкти, які є носіями громадської думки, тобто сформованого нею відношення до подій, соціальних явищ та процесів; 3) об'єкт громадської думки, тобто інформація, що впливає на ставлення соціальних суб'єктів до проблеми, події та явища дійсності; 4) дискурс, як основа комунікативного простору, 5) оціночне судження як чинник формування соціального простору та результат взаємодії і комунікації соціальних суб'єктів, а також процесу формування громадської думки; 6) комунікаційний простір, в який включені соціальні суб'єкти, де вони можуть вільно висловлювати думки щодо проблеми, події, явища дійсності із іншими соціальними суб'єктами для її подальшого поширення та співвідношення їх із соціальним досвідом; 7) соціальний простір, в якому реалізуються та змінюються оціночні судження під впливом практики та ідеології в певний історичний період» (Стариковська, 2020: 58–59).

Усе вищенаведене підкреслює важливість громадської думки у формуванні ефективного взаємозв'язку держави та суспільства. Особливої значущості набула ця обставина при формуванні державної політики України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Адже суттєвою особливістю, яка характеризує дієвість системи запобігання протидії домашньому насильству є ставлення пересічного громадянина до проблематики домашнього насильства.

Емпіричне вивчення громадської думки здійснювалося згідно з програмою, яка включала три етапи:

- 1) Перший – підготовчий, який включав вибір, обґрунтування методики й методів дослідження; вибір цільової аудиторії;
- 2) Другий – основний етап – збір емпіричних даних;
- 3) Третій – етап аналізу та інтерпретації, у процесі якої враховувалися показники освіти, зайнятість, вік, тип населеного пункту фактичного місця проживання.

Дослідження проводилось із використанням традиційних для юридико-психологічних досліджень діагностичних методів: анкетування, бесіди, спостереження.

Географія й охоплення. Польовий етап дослідження тривав із липня 2022 року по грудень 2022 року. Загальний обсяг вибірки склав 150 респондентів віком від 18 років і старше, серед яких 60% осіб жіночої

статі, 40% осіб чоловічої статі. Середній вік респондентів складав 40–60 років. За ознакою населених пунктів: жителів сільської місцевості, які взяли участь у дослідженні – 35%, жителів міста – 65%. Дослідження проводилося переважно з респондентами з Київської, Чернігівської, Черкаської, Житомирської, Дніпропетровської областей України. Узагальнення результатів дослідження дозволило виявити наступні положення.

Результати. Основна частина респондентів (90%) проявили значний інтерес до проблематики домашнього насильства; підтримують заходи зі з'ясування громадської думки з приводу домашнього насильства. За поглядами 80% респондентів, такі заходи є значимими у формуванні ефективних шляхів запобігання, протидії домашньому насильству. Водночас 5% респондентів переконані, що проблематика домашнього насильства їм «не цікава, не цікавить і не цікавила» та заявили про відсутність випадків домашнього насильства у їх сім'ях, чи у колі їх друзів, знайомих; 5% респондентів вказали, що їм «складно відповісти».

Щодо чинників причин вчинення домашнього насильства погляди респондентів розподілились наступним чином: 20% респондентів стверджують, що домашнє насильство обумовлено комплексом чинників; 30% схильні вважати причиною домашнього насильства саме неправомірну поведінку кривдника; 15% наголошують на невмінні спільно знаходити

компроміси кривдника з жертвою; 20% причиною домашнього насильства вважають втручання родичів, знайомих, які постійно, за висловами респондентів втручаються зі своїми порадами; 5% висловились, що «їм важко відповісти»; 5% схильні дотримуватись думки, що «по-різному трапляється»; 5% не визначились з остаточною відповіддю

Окремо слід виділити ще такий елемент, як розподіл провини у домашньому насильстві. Так, 20% респондентів визнають спільну провину жертви та кривдника, підкреслюючи взаємозв'язок дій жертви та кривдника; 20% респондентів вважають винними у домашньому насильстві родичів, знайомих, «компанії так званих друзів», які постійно втручаються зі своїми порадами; 20% респондентів зазначають провину однієї особи, а саме, кривдника. Натомість провину однієї особи, а саме жертви, зазначили 25%; 5% винними у домашньому насильстві вважають суспільство, час, умови; 5% висловили думку, що їм складно відповісти та вести розмову про домашнє насильство; 5% не визначились з остаточною відповіддю.

Водночас респонденти відстоюють позицію звинувачення жертви, застосовану на «стигмі провини» жертви домашнього насильства. А саме, 10% вважають провиною провокаційну поведінку жертви, «невміння жертви своєчасно змовчати»; 20% притримуються думки, що провина жертви полягає у притаманній для жертви «слабкій волі», страху осуду, самотності, страху втратити «статус заміжньої жінки», 10% не готові відповісти; 60% респондентів схильні звинувачувати жертву домашнього насильства в тому, що вона сама допускає і терпить домашнє насильство.

При цьому переважна більшість респондентів з достатками вище середнього рівня, які перебувають у першому та, на їхній погляд, щасливому, шлюбі, схильні стверджувати, що провина жертви тільки в тому, що вона сама терпить насильство з боку кривдника. Водночас 50% респондентів, котрі в минулому були свідками чи жертвами домашнього насильства та успішно у свій час розірвали коло домашнього насильства, схильні звинувачувати зовнішні обставини, характер кривдника, негативний вплив «поганих компаній», родичів, знайомих тощо, відхиляючи при цьому провину жертви у неправомірній поведінці кривдника та знімаючи, таким чином, із жертви усяку відповідальність за стосунки із партнером.

Як свідчить проведений якісний аналіз щодо локусу контролю над подіями, такі погляди можуть бути ознаками інтернального чи екстернального типу поведінки.

Респонденти, які перебувають у першому і щасливому, на їх погляд, шлюбі та з матеріальним достатком вище середнього вважають, що «вихід із кола домашнього насильства є завжди, навіть для осіб із обмеженими можливостями, шляхом звернення за допомогою до соціальних центрів, громадських організацій, соціальних спільнот, інтернет-форумів.

Однак, респонденти з достатком середнього та нижче середнього рівня, 80% яких переважно жителі сільської місцевості та 60% мешканців міста, висувають припущення щодо низки наявних перешкод, які унеможливають розірвання кола домашнього насильства. Особливо це стосується випадків, коли мають місце складні житлові, матеріальні умови, відсутність іншого додаткового житла, залежність від чужої думки, страх самотності, страх осуду, сформований роками стереотип «б'є – значить любить» тощо. Також, на думку даної групи респондентів, до обставин, які унеможливають розірвати коло домашнього насильства належить стан жертви чи свідків, похилий вік, вразливі категорії населення тощо. Загалом серед причин, за яких, на погляд респондентів, жертва вимушена терпіти домашнє насильство зазначені наступні: матеріальна залежність від кривдника; емоційна залежність від кривдника; скрутні житлові умови; «синдром побитої жінки»; збереження статусу «заміжньої жінки»; страх самотності; страх осуду; залежність від чужої думки; заради дітей; звичка; прийняття домашнього насильства як звичної форми сімейні стосунків; відсутність бажання щось змінювати; смиренність; «очікування покращення».

Особливо гостро, як показали результати дослідження, страх осуду, невдачі, залежності від сторонніх думок, сором спостерігається у жінок – уродженок сільської місцевості. І як результат, жінка змушена роками терпіти знущання чоловіка. Адже, як стверджують респонденти, в таких випадках «немає куди піти, а якщо повертатися в село до батьків, то сором та посмішки односельців за спиною будуть постійно супроводжувати жінку довгі роки». Таким чином, безпорадність, самотність у своїх почуттях, страх, відсутність моральної, соціальної, психологічної підтримки стримує жінку розірвати коло домашнього насильства.

Також у ході опитування, бесіди з'ясувалось, що переважна більшість респондентів (75%) розглядають проблему домашнього насильства у контексті таких соціально-демографічних сегментів: а) «чоловік - жінка» (офіційний шлюб, чи проживання однією сім'єю жінки та чоловіка, без реєстрації шлюбу, партнерство, спільне проживання) та б) «батьки — діти».

У зв'язку з цим у процес бесіди було включено питання стосовно обізнаності респондентів стосовно переліку кола осіб, на яких незалежно від факту спільного проживання поширюється дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству (ст.3 Закону України Про запобігання та протидію домашньому насильству).

Опитування показало, що 85% респондентів вважають та розглядають випадки домашнього насильства тільки щодо осіб першого ступеня споріднення.

Щодо посилення кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства встановлено, що 35% респондентів висловилися за посилення кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства; 5% – проти посилення кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства; 20% не готові відповісти; решта, 40%, дотримуватися позиції «складно відповісти».

Стосовно порад, рекомендацій жертвам домашнього насильства виявлено наступні формати; «не терпіти» – висловились 65% респондентів; «шукати компроміси, але сім'ю зберегти» – вважають 15% респондентів; «терпіти та навчитись домовлятися» стверджують 5% респондентів; «не готові відповісти» – 15% респондентів.

На запитання «Куди звертатися за допомогою у випадках проявів домашнього насильства?» отримано наступні варіанти відповідей: - самим вирішувати у колі родичів, родини – 50%;

- до психолога – 20% ;
- до центрів у справах сім'ї та жінок – 15%;
- до правоохоронних органів – 70%;
- до органів місцевого самоврядування – 1%;
- до друзів, знайомих – 15% ;
- до громадських організацій – 5%;
- свої варіанти, які не бажають озвучувати – 5%;
- складно відповісти – 20%.

За результатами проведеного опитування нами було удосконалено авторську анкету, яка може застосовуватися в соціально-психологічних дослідженнях. Окрім наведених запитань, представимо частотний розподіл за кожним із них.

1. Яке Ваше ставлення до домашнього насильства?

90% респондентів висловили своє негативне ставлення до домашнього насильства; 5% респондентів обрали відповідь, що «темою домашнього насильства не цікавлюсь і не цікавився (-лась)»; 5% обрали відповідь «складно відповісти».

2. Чи зустрічались у Вас чи у Ваших знайомих випадки домашнього насильства?

(20% респондентів обрали відповідь «так», 70% відповіли, що їм невідомі випадки домашнього насильства; 10% схилились до відповіді «складно відповісти»).

3. Що, на Вашу думку, провокує домашнє насильство? (60% респондентів зазначили матеріальні труднощі; 50 –% емоційну невірноваженість одного з партнерів; 30 –% втручання родичів, друзів у стосунки сім'ї; 40% – алкогольне сп'яніння).

4. Який, на Вашу думку, вид домашнього насильства частіше трапляється?

(60% зазначили психологічне насильство; 20% зазначили психологічне насильство поряд із сексуальним насильством; 20% виокремили психологічне насильство поряд із фізичним насильством; 15% – фізичне насильство; 2% зазначили духовне насильство).

5. Чи потрібно, на Вашу думку, терпіти домашнє насильство?

(90% респондентів однозначно відповіли «ні»; 1% схилились до думки, що «складно відповісти»; 9% відстоюють думку, що кожна ситуація родинних конфліктів, випадків домашнього насильства індивідуальна і важливо спочатку зважити всі складові для прийняття подальшої стратегії «терпіти» чи розірвати стосунки).

6. Чи потрібні, на Ваш погляд, притулки для осіб, які постраждали від домашнього насильства?

(100% респондентів однозначно відповіли «так»).

7. Чи є потрібним, на Ваш погляд, психологічний супровід, психологічне консультування жертв та кривдників домашнього насильства?

(50% респондентів вважають за доцільне звертатись до психолога у разі проявів домашнього насильства. При цьому 15% озвучили умову, що два партнери розуміють необхідність та корисність психологічної консультації, супроводу, корекції; 20% із різних мотивів відхиляють необхідність та роль психолога у розв'язанні сімейних проблем; 15% обрали відповідь «в залежності від ситуації»; 15% обрали відповідь «не готові відповісти». При цьому виявлено, що характерною особливістю респондентів віком від 40-60 років, які фактично проживають сільської місцевості, є їх побажання щодо організації ефективної, доступної й дієвої психологічної служби за місцем проживання. Натомість переважна більшість респондентів, віком старші 60 років, які фактично проживають у сільській місцевості відхиляють як доцільність, так і потребу звертатись до психолога загалом та у ситуації домашнього насильства зокрема).

8. Чи відомо Вам, що до кола осіб, на яких незалежно від факту спільного проживання поширюється дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству входять: дід (баба) та онук (онука); патронатні вихователі; двоюрідні брати й сестри; двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онука)?

(18% обрали відповідь «так, відомо»; 12% обрали відповідь «частково відомо»; 60% обрали відповідь «не відомо»; 10% обрали відповідь «не цікавився (-лась»).

Отримані відповіді засвідчили недостатність поінформованості респондентів щодо «кола осіб, на яких незалежно від факту спільного проживання поширюється дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству», та слугують підставою для розроблення пропозицій щодо підвищення правової обізнаності з метою набуття всіма верстами населення необхідного рівня правових знань по реалізації положень Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [6, ст. 3]. У цьому контексті важливого значення набувають заходи правового виховання роз'яснювального характеру (лекторії, семінари, диспути, тренінги, круглі столи, клуби психологічних та правових знань), які сприяють розвитку правосвідомості та правової культури.

Висновки та пропозиції. Таким чином, у результаті дослідження з'ясовано особливості громадської думки стосовно домашнього насильства, що засвідчило складність цієї проблеми як соціального явища та суспільно-небезпечного діяння, вирішення якого потребує спільної плідної співпраці вчених, практиків, широких верств населення. Виявлено, що 90% респондентів негативно ставляться до домашнього насильства; 5% респондентів зазначили, що не цікавляться цією темою; 5% обрали відповідь «складно відповісти». 85% респондентів вважають та розглядають випадки домашнього насильства тільки щодо осіб першого ступня споріднення. Переважна частина респондентів (70%) схильна вважати жертву винною саме тому, що вона терпить знущання, агресію, насильство з боку кривдника.

Аналіз та узагальнення теоретичних і емпіричних підходів до проблематики домашнього насильства дали підстави встановити, що домашнє насильство являє собою складний глибинний поліфонічний конфлікт, основу якого складають чинники соціального, економічного, психологічного характеру. Перспективи подальших наукових розвідок пов'язані з вивченням локусу контролю та копінг-стратегій віктимної поведінки у жертв домашнього насильства.

Список використаних джерел:

1. Кіоссе Л.М. Механізми формування громадської думки в умова глобального розвитку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 23.00.04.Одеса, 2015. 21 с.
2. Стефанчук У. Зміст поняття «громадська думка»: основні підходи до визначення та розуміння. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку* : збірник наукових праць, Львів, 2007. Вип. 19. С. 143–148. URL:<http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/25350> (дата звернення: 24.01.2023).
3. Стариковська О.О. Феномен громадської думки: взаємозв'язок держави і громадянського суспільства ; дис. ... канд. юрид. наук: 09.00.03. Запоріжжя, 2020. 222 с.
4. Сметаніна Н. В. Дослідження громадської думки про шкоду від домашнього насильства для населення України у 2020 році. Юридична осінь 2020 року : збірник тез доп. та наукових повідомлень учасників міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених, Харків, 23 листопада. 2020. С. 216–219. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle> (дата звернення: 24.01.2023).
5. Герасименко Г. В. Проблеми реагування правоохоронних органів на домашнє насильство крізь призму громадської думки. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 1. С. 43–57.
6. Про запобігання, протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 5, ст. 35.

References:

1. Kiosse L.M. Mekhanizmy formuvannia hromadskoi dumky v umova hlobalnoho rozvytku [Kiosse L.M. Mechanisms of public opinion formation in the context of global development] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 23.00.04. Odesa, 2015. S. 21 [in Ukrainian].
2. Stefanchuk U. Zmist poniattia «hromadska dumka» :osnovni pidkhody do vyznachennia ta rozuminnia [Stefanchuk U. The content of the concept of «public opinion»: basic approaches to definition and understanding]. *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektivy rozvytku* : Zbirnyk naukovykh prats. Lviv, 2007(19). S. 143–148. URI: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/25350> [in Ukrainian].
3. Starykovska O.O. Fenomen hromadskoi dumky: vzaiemozviazok derzhavy i hromadianskoho suspilstva [Starykovska O.O. The phenomenon of public opinion: the relationship between the state and civil society] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 09.00.03. Zaporizhzhia, 2020. S. 222 [in Ukrainian].
4. Smetanina N. V. Doslidzhennia hromadskoi dumky pro shkodv id domashnoho nasylstva dlia naseleння Ukrainy u 2020 rotsi [Smetanina N. V. Research of public opinion on the harm from domestic violence for the population of Ukraine in 2020]. *Yurydychna osin 2020 roku* : zbirnyk tez dop. ta naukovykh povidomlen uchasnykiv mizhnar. nauk.-prakt. molodykh uchenykh, Kharkiv, 23 lystopada. 2020 r. S. 216–219. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle> [in Ukrainian].
5. Herasymenko H. V. Problemy reahuvannia pravookhoronnykh orhaniv na domashnie nasylstvo kriz pryizmu hromadskoi dumky [Gerasymenko G. V. Problems of law enforcement response to domestic violence through the prism of public opinion]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*. 2018. № 1. S. 43–57 [in Ukrainian].
6. Pro zapobihannia, protydiu domashnomu nasylstvu: Zakon Ukrainy vid 07.12.2017. № 2229-VIII [On preventing and combating domestic violence: Law of Ukraine dated December 7. 2017. No. 2229-VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady*. 2018. № 5. S. 35 [in Ukrainian].